

Innspill til statsbudsjett 2026 fra FFA, forskningsinstituttene

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjettthøring og vil med dette kommentere Regjeringens budsjettforslag på Samferdselsdepartementets budsjett, Kap.1410, post 71 og post 72 Norges Forskningsråd, samt Kap. 1320, Kap. 1321, Kap. 1352 m.fl.

Norge må investere mer i systematisk kunnskapsutvikling på transport- og samferdsel

Systematisk kunnskap- og teknologiutvikling er avgjørende for et konkurransedyktig, bærekraftig og trygt samfunn som skal greie omstilling til nullutslipp innen 2050 og nå Naturavtalens mål innen 2030. Behovet har aldri vært tydeligere enn nå. Derfor plasserer EU "research at the heart of our economy" og satser tungt for å styrke konkurranseevne og innovasjon. Våre naboland Sverige, Danmark og Finland øker sine forskningsinvesteringer kraftig for å omstille forvaltning, næringsliv og velferdssektor raskt nok.

Norge står overfor enda større omstillingsutfordringer enn resten av Europa. Vi trenger nye, grønne og rettferdige løsninger som utnytter våre konkurransefortrinn, og vi trenger dem raskt. Forskning og innovasjon vil være en forutsetning for å utvikle energi- og nullutslippsteknologi og for at norske private og offentlige virksomheter skal kunne bruke sin kapasitet og kompetanse i den grønne omstillingen. Det tiåret vi er inne i, blir avgjørende for hvordan livene våre blir i fortsettelsen og for hvilket samfunn vi overlater til kommende generasjoner.

Forslag til statsbudsjett innebærer totalt en realøkning i investeringene i FoU på 1,8 %, som er positivt, men ikke tilstrekkelig. Regjeringen opprettholder målet om at samlet investering i forskning skal utgjøre 3 % av BNP, fordelt på 1 % offentlig og 2 % private investeringer. I budsjettet for 2026 foreslås det offentlige investeringer i FoU på 51 mrd kr, men det er behov for ytterligere 2,7 mrd kr for å nå 1% av BNP i 2026.

FFA er fornøyd med følgende i budsjettforslaget:

- Helårseffekt av de tre viktig forskningssentrene i Transport 2050, som ble etablert etter konkurranse i Forskningsrådet i 2025, og som alle ledes av forskningsinstitutter (hhvis TØI, NGI og SINTEF), samt videreføring av Pilot-T (Kap 1410, post 72 Norges Forskningsråd – NTP-formål er gitt en økning på 27 MNOK fra 2025).

Budsjettnøytralt forslag som utløser mer kunnskap og mer effektive løsninger i de store investeringsprosjektene

Samferdselsdepartementet disponerer store budsjettposter til langsiktige investeringer. Disse investeringene må være bygget på beste kunnskap – ikke bare om dagens, men også framtidens behov og muligheter. Planlegging av store og langsiktige prosjekter innen samferdsel må bygge på solid kunnskapsgrunnlag, men også utvikling og gjennomføring av prosjekter må være kunnskapsbasert – og effekt bør måles og evalueres.

Vi foreslår derfor følgende:

- Innfør krav om forskning og evaluering i de største investeringene innen transportsektoren, vei og bane (Kap. 1320, Kap. 1321, Kap. 1352 mv). Innfør krav til Samferdselsdepartementets store investeringer (budsjettert kostnad over 1 mrd. kr) om å sette av en gitt promille av totalbudsjettet til forskning og evaluering i prosjektene for å sikre at en dekker kunnskapsbehov,

tar i bruk beste kunnskap i løsningsvalg og utvikler ny teknologi og kunnskap underveis i prosjektet. Eksempler på kunnskapsbehov kan være innen demografi og befolkningspreferanser, mobilitetssystemer i byområder, beredskap, klimagassutslipp og klimaendringer, natur- og arealbruk, teknologi og materialbruk, geoteknikk osv. Slik kunnskap er nødvendig for å kunne ta kunnskapsbaserte beslutninger med langsiktige konsekvenser. Ved å integrere forskning i store investeringer vil ny kunnskap utvikles og tas raskt i bruk i prosjektet, og gjennom følgeforskning tas kunnskapen fra offentlig finansierte prosjekter med til andre offentlige prosjekter gjennom publisering og samarbeid.

Tiltaket bør gjelde for alle statlige eller statlig eide (> 50 %) byggherrer/etater (Vegvesenet, Bane NOR, Nye Veier, Statsbygg etc). Tiltaket forutsetter at virksomhetene henter inn igjen minimum samme beløp som FoU-investeringen i det enkelte prosjekt i reduserte investerings- og driftskostnader. Tiltaket har derfor ingen budsjettkonsekvenser.

FFA foreslår at Stortinget styrker budsjettet på følgende område:

- Kap.1410, post 71 Norges Forskningsråd styrkes med minimum 12 MNOK for å opprettholde, ikke redusere Samferdselsdepartementets investering i anvendt transportforskning til miljøvennlig, sikker og effektiv transport og mobilitet. Samferdselssektoren utgjør en stor andel av statsbudsjettet, men investerer svært lite i forskning ifht til sektorens totalbudsjett og behov for ny kunnskap. Bl.a. er det stort behov for forskning for å løse de langsiktige utfordringene innen sårbarhet og beredskap, natur- og arealbruk, ny teknologi og materialbruk, geoteknikk mm.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer 33 selvstendige non-profit forskningsinstitutter og -konsern som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra sektordepartementene via Forskningsrådet. De utgjør til sammen 7200 årsverk og 12 mrd kr i årlig omsetning, hvorav 1,4 mrd kr fra utlandet. Samfunnsoppdraget krever at instituttene skal bidra med forskning av høy kvalitet og relevans til anvendelse i næringsliv, forvaltning og i samfunnet for øvrig. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning og problemløsning som bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor.